

Metropoolregio Amsterdam

Klimaatbestendig

Plan van Aanpak 2020

versie 31-03-2020

Klimaatverandering is realiteit

Het wordt warmer, droger, natter en er is een kans op overstromingen vanuit de zee of de rivieren. Afgelopen zomers is maar weer eens gebleken dat extreme weersituaties zich niet beperken tot alleen wateroverlast. De lente en zomers van 2018 en 2019 kenmerkten zich door langdurige periodes van droogte en extreme hitte.

De MRA wil een internationaal concurrerende regio zijn en blijven, met een aantrekkelijke leefomgeving waarin veilig gewoond, gewerkt en gecreëerd kan worden. En waar investeringen niet door water worden overspoeld. In 2018 is het programma klimaatadaptatie van start gegaan, sindsdien wordt er met 40 collega's gewerkt aan een klimaatbestendige MRA. Dit door het ontwikkelen van producten voor kennisontsluiting en delen van ervaringen. Namelijk het opstellen van gezamenlijke ambities voor nieuwbouw en het ontsluiten van een klimaatatlas met uniforme stresstestkaarten voor de gehele MRA. Daarnaast een verkenning naar de huidige basisveiligheidsniveaus voor klimaatbestendige nieuwbouw van alle betrokken overheden tot het ontwikkelen van een klimaattoets en het testen in vier sleutelgebieden. Van stresstesten en quickscans van de klimaatbestendigheid van vitale en kwetsbare functies gericht op mobiliteit, energie, datacenters en industrie tot aan tips voor inliggende regio's en gemeenten hoe vitaal en kwetsbaar meegenomen kan worden in de risicodialogen.

Het programma Klimaatadaptatie – actie 6 uit de huidige MRA agenda – borduurt hier in 2020 op voort. Het BO ruimte heeft op 5 maart 2020 opdracht gegeven tot het toewerken naar een convenant voor Klimaatbestendige Gebiedsontwikkeling in Q2 2021. Dit door de stappen van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie (DPRA) verder te vertalen en uit te werken naar de realiteit van de Metropoolregio Amsterdam. Het op 20 november 2018 gesloten bestuursakkoord Klimaatadaptatie geeft een impuls aan de aanpak, uitvoering en de maatregelen zoals afgesproken in het DPRA. De MRA speelt een rol bij de verbinding met het Rijk van lokale initiatieven. Dit heeft in 2019 geresulteerd tot een rijksbijdrage van €150.000,- voor het in 2020 uit te voeren project Resilience by Design. De MRA kan zo nog effectiever een rol spelen bij het delen van kennis en ervaringen. Dit in nauwe samenwerking met publieke partners en marktpartijen..

Bestuurlijke trekkers

Robbert Berkhout, Wethouder gemeente Haarlem

Peter Smit, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Plan van aanpak MRA Klimaatbestendig maken 26-03-2020

Leeswijzer

Dit plan van aanpak geeft voor 2020 de focus voor het programma MRA klimaatbestendig maken. De Metropoolregio Amsterdam (MRA) biedt kansen om tussen overheden afspraken te maken over de toekomstbestendigheid van de regio. De meerwaarde van de MRA ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden ligt op de verbinding tussen klimaatopgaven – veel gerelateerd aan waterbeheer – en ruimtelijke ordening, landschap en economie.

Om de enorme gevolgen van klimaatverandering voor te blijven is het essentieel om in MRA verband af te stemmen welke ontwikkelprincipes gelden voor het klimaatbestendig bouwen van nieuwbouwwijken (met bijzondere aandacht voor de sleutelprojecten uit Bouwen en Wonen) en de extra bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur. De bestuurders hebben de kans om op MRA schaal één lijn te trekken voor het klimaatbestendig maken van nieuwe ontwikkelingen. Op korte termijn, door aanvullende eisen mee te geven aan de woningbouwopgave. En voor lange termijn, door klimaatbestendigheid nog beter te integreren in ruimtelijke en sociale plannen. Dit heeft consequenties voor de huidige planontwikkelingen omdat (her)overwogen moet worden of deze voldoende klimaatbestendig worden ingericht. Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) bevat concrete acties en doelen voor partners om Nederland op heel veel plekken anders in te richten en zo de toenemende schade door wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen te verminderen.

De situatie: de mogelijke gevolgen zijn enorm

De effecten van klimaatverandering zijn onder te verdelen in vier thema's: het wordt warmer, droger, natter en er is een kans op overstromingen vanuit de zee of de rivieren. Als de MRA zich niet aanpast aan het veranderende klimaat kan de schade in onze steden landelijk oplopen tot zo'n € 70 miljard in de periode tot 2050 (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, 2017). De urgentie ons aan te passen en te werken aan klimaatbestendigheid is dan ook groot.

De MRA is divers en tegelijkertijd een van de meest verstedelijkte gebieden van Nederland met een geïnvesteerd vermogen van vele honderden miljarden euro's. De MRA is door de vele bedrijven die er zijn gevestigd één van de grote economische motoren van Nederland. Klimaatverandering kan deze motor laten vastlopen. Door de lage ligging ten opzichte van zeeniveau zijn de gevolgen bij overstroming vanuit zee, meren of de rivieren enorm. De MRA is daarom kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Denk daarbij aan kwetsbaarheid van infrastructuur zoals het wegvallen van vluchtroutes, communicatiemogelijkheden en de stroomvoorziening. Piekbuizen in zowel de stad als in de buitengebieden, zorgen voor overlast en schade. Het watersysteem van de MRA heeft over het algemeen gezien beperkte mogelijkheden voor het opvangen van fluctuaties en extremen. Langdurige droogte kan leiden tot versnelde bodemdaling, problemen voor de bedrijven in de polders en funderingsproblematiek in de steden. Langere droge perioden veroorzaken ook watertekort waardoor bijvoorbeeld verzilting van de landbouwgronden en natuurgebieden kan optreden en de industrie steeds vaker een tekort heeft aan koelwater. Hittestress in het stedelijk gebied kan leiden tot overlast, gezondheidsproblemen en verminderde arbeidsproductiviteit, door toename van het aantal tropische slapeloze nachten.

Doelstelling: Een klimaatbestendige MRA

De urgentie dwingt tot maatregelen – nationaal beleid dwingt ons tot handelen.

Uit voorgaande blijkt dat extremer weer vaker zal voorkomen en Nederland klimaatbestendig moet worden ingericht. Klimaatadaptatie vraagt betrokkenheid en actie van veel partijen en alle overheidslagen. Elke partij handelt vanuit zijn eigen kerntaak en verantwoordelijkheid. Het Rijk beoogt dat partijen hierover samen afspraken maken en actie ondernemen. Hiervoor worden partijen rond de tafel gebracht. Het gaat hierbij om publieke en private partijen.

Op nationaal niveau is sinds 2010 het Deltaprogramma van kracht en is eind 2016 de Nationale klimaatadaptatiestrategie vastgesteld (NAS). Op Prinsjesdag 2017 werd het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) gepresenteerd. Met het DPRA geven de gezamenlijke overheden invulling aan de deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie van 2014, waarin onder andere is gesteld dat de inrichting van Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn. Om dit te bereiken moet ruimtelijke adaptatie vanaf 2020 onderdeel zijn van beleid en uitvoeringsplannen van gemeenten, provincies, de waterschappen en het Rijk. Dit heeft consequenties voor de huidige planontwikkelingen, omdat heroverwogen moet worden of deze voldoende klimaatbestendig worden ingericht. Het DPRA bevat concrete acties en doelen voor partners om Nederland op heel

veel plekken anders in te richten en zo de toenemende schade door wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen te verminderen. Deze grote opgave verschilt van plaats tot plaats en van schaalniveau tot schaalniveau. Voor de nodige versnelling is in het DPRA opgenomen dat alle gemeenten de komende twee jaar de kwetsbaarheid voor klimaatverandering in kaart brengen (stresstest) en risico dialogen met alle partijen moeten voeren.

De meerwaarde van de MRA

De MRA kan bovenlokale klimaatopgaven integraal benaderen met waterbeheer, ruimtelijke ontwikkelingen en economie.

De effecten van klimaatverandering zijn voelbaar op alle schaalniveaus. Hierbij kan worden gedacht aan:

- Individueel niveau: versteende achtertuinen leiden tot meer hittestress, omdat er geen afkoeling kan plaatsvinden – bij gebrek aan groen- en ook de nachten extreem warm blijven;
- Straatniveau: extreme regenval leidt tot wateroverlast door een traditionele ruimtelijke inrichting;
- Stedelijk niveau: (aanhoudende) droogte kan leiden tot funderingsproblematiek;
- Regionaal niveau: de bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur, zoals ziekenhuizen, datacentra en hoofdwegen, tegen overstromingen en extreem weer is niet geoptimaliseerd.

De MRA laat lokaal wat lokaal moet en al gaande is. De meerwaarde van de MRA – als bestuurlijke overlegstructuur tussen inliggende gemeenten, provincies en waterschappen – ligt bij afstemming over uitgangspunten en afspraken op regionaal niveau. De rol van de MRA hierbij is niet om op lokaal projectniveau advies te geven, omdat er op lokaal niveau tussen partijen al samenwerking gezocht wordt. In 2019 is op lokaal niveau bij de overheden nagegaan welk basis veiligheidsniveau nu wordt toegepast bij projecten op het gebied van klimaatbestendigheid. Deze verkenning is omgezet naar een gezamenlijk concept basisveiligheidsniveau, welke is getest op onderdelen van vier van de negen sleutelgebieden, de vijf overige gebieden worden in 2020 onderzocht. Voor de vitale en kwetsbare functies energie/elektriciteit, mobiliteit, chemie/BRZO en datacenters zijn onderzoeken, stresstesten en pilots uitgevoerd of gestart in samenwerking met de betreffende sectoren. Daarnaast is bij de lokale partijen een lijst met vitale en kwetsbare functies verspreid om te worden gebruikt bij de risicodialogen.

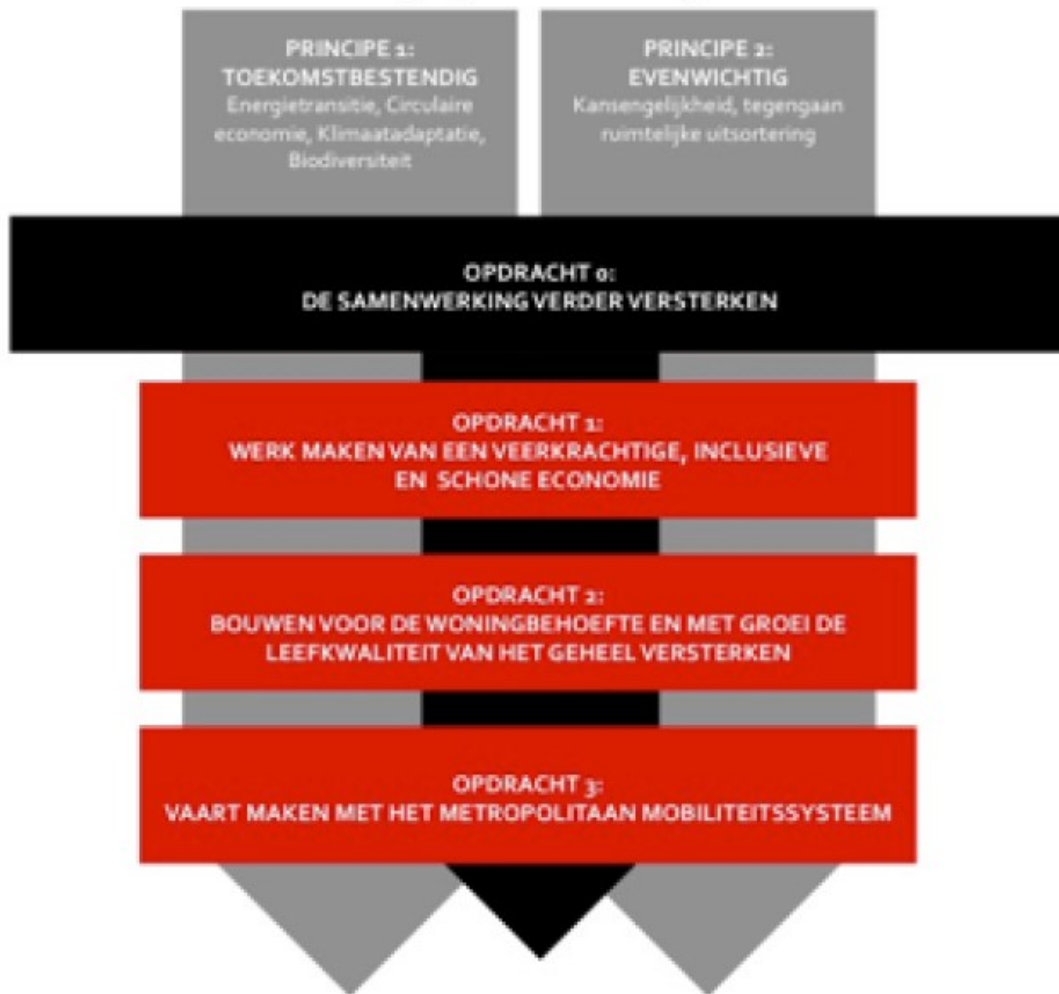
Klimaatadaptatie houdt zich niet aan bestuurlijke grenzen. De MRA biedt mogelijkheden om bovenlokale vraagstukken integraal te benaderen, gezamenlijke ambitie neer te leggen en daarnaar te handelen. De bestuurlijke afspraken zijn vrijwillig maar niet vrijblijvend. De uitwerking van de afspraken vindt plaats met zeven deelregio's. De overheden zelf zijn verantwoordelijk voor de doorwerking van de afspraken naar hun organisatie. Hierdoor biedt de MRA bij uitstek kansen om tussen overheden afspraken te maken over de toekomstbestendigheid van de regio.

Doorwerking van nieuwe uitgangspunten in lokaal beleid en handelen is nodig

De MRA biedt ook meerwaarde boven andere publieke samenwerkingsverbanden (zoals de samenwerking in de waterketen), omdat het de klimaatopgaven kan verbinden aan meerdere beleidsterreinen. Zoals ruimtelijke ordening, economie, en mobiliteit. Dit werkt door van bestuursniveau tot uitvoering. Binnen de MRA wordt gewerkt aan de MRA agenda 2.0, het programma MRA Klimaatbestendig wordt onderdeel van het leidende principe Toekomstbestendige metropool (zie afbeelding hieronder). Dit betekent dat klimaatadaptatie, samen met de thema's energietransitie, circulaire economie en biodiversiteit door werken in alle bestuurlijke uitvoeringslijnen van de MRA. Samen met de andere programma's wordt in 2020 nagedacht over waar we elkaar kunnen versterken en aanvullen. Daarnaast is het programma nauw betrokken bij het opstellen van de verstedelijkingsstrategie. Deze staat voor besluitvorming gepland in 2020. Dit traject geeft een duidelijke meerwaarde aan de rol die de MRA heeft als verbindende schakel tussen het Rijk en de gemeenten/de regio. De uitkomsten van het project Resilience by Design dienen mede als input vanuit het programma voor de verstedelijkingsstrategie.

Metropoolregio Amsterdam

Internationale topregio met een hoge leefkwaliteit

Activiteiten en producten in 2020 die bijdragen aan het klimaatbestendig maken van de MRA regio

Het Platform Ruimte heeft een bedrag van 170.000,- euro opgenomen in de begroting voor 2020. Deze middelen worden in 2020 deels ingezet om de producten voor nieuwbouw en vitaal en kwetsbaar zoals ingezet in 2019 door te ontwikkelen richting regio en daarbij ook op inhoud verder te verdiepen. Deels worden deze middelen ingezet voor aansluiting bij zowel Rijk als andere MRA thema's.

Indicatieve begroting 2020 en omschrijving producten

Producten	Uitleg	Begroting
0. Programmamanagement	Opstellen strategie voor het benutten van de uitvoeringsgelden van bestuursakkoord klimaatadaptatie 2021	Pm
	Project Toekomstbestendig Watersysteem: (beperken van de kwetsbaarheden in het hoofdwatersysteem gericht op 2100) koppelen aan de MRA activiteiten	Pm
1. Klimaatbestendige gebiedsontwikkeling		€70.000,-
Convenant Klimaatbestendige gebiedsontwikkeling	Toewerken naar te sluiten convenant tussen en publieke en private partijen in Q2 2021. <ul style="list-style-type: none"> Het concept basisveiligheidsniveau is het vertrekpunt voor klimaatbestendige nieuwbouw Uitkomsten van Vitale en kwetsbare infrastructuur wordt onderdeel van het convenant Inzet is een brede coalitie binnen de MRA opzetten 	€55.000,-*
Toepassen van het basisveiligheidsniveau op de vijf overgebleven sleutelgebieden.	Toepassing en aanscherping van klimaatbestendige uitgangspunten en ambities op de sleutelprojecten zoals benoemd bij Bouwen en Wonen.	€15.000,-
2. Vitale en kwetsbare infrastructuur		€20.000,-
Bewustwording voor vitale en kwetsbare infrastructuur (<i>energie/elektriciteit, mobiliteit, chemie/BRZO, regionale VenK functies en datacenters</i>) bij sleutelgebieden	Communicatie inzet op gemeenten en andere partijen, die niet direct bij de pilots betrokken zijn.	€10.000,-
Betrekken netbeheerders	Organiseren van inbreng van netbeheerders in de pilots nieuwbouw	€5000,-
Betrekken drinkwaterbedrijven	Organiseren van inbreng van de drinkwaterbedrijven in de pilots nieuwbouw	€5000,-
Lobby en agendering richting het Rijk		PM
Benutten aandeelhouderschap van de MRA partners bij netbeheerders.		PM
3. Resilience by design	Project waar met een ruimtelijk economische blik gekeken wordt naar hoe we ervoor kunnen zorgen dat klimaatadaptatie een 'normaal' onderdeel is in integrale investeringsbeslissingen nu en in de	€40.000,-**

	toekomst in gebiedsontwikkelingsprocessen (bebouwd/onbebouwd) binnen de MRA? Uitkomsten dienen mede als input voor verstedelijkingsstrategie	
Begeleiding en workshops	Begeleiding en organisatie van de workshops van de twee multidisciplinaire ruimtelijke economische ontwerpteams	€25.000,-
Bijdrage Ontwerpteams	MRA bijdrage aan kosten multidisciplinaire ruimtelijke economische ontwerpteams	€15.000,-
4. Klimaatbestendige investeringen en betaalbaarheid	Bijdrage aan vervolg onderzoek hoe uitkomsten uit Resilience by Design meegenomen kunnen worden in investeringen en klimaatbestendige gebiedsontwikkeling betaalbaar kan blijven.	€20.000,-
5. Bijdrage uitwerking afspraak Duurzaamheid top	Bijdrage aan circulaire gebiedsontwikkeling: basisveiligheidsniveaus koppeling met Circulaire gebiedsontwikkeling, afgesproken op de Duurzaamheid Top	€10.000,-
6. Communicatie/ Bewustwording		€10.000,-
MRA Klimaatatlas	In 2019 is voor de MRA een klimaatatlas gemaakt. Deze wordt in 2020 bijgehouden en relevante thema's worden eraan toegevoegd.	€10.000,-
Inzet op regiobetrokkenheid	Dit wordt onderdeel van de inzet op het convenant Klimaatbestendige gebiedsontwikkeling	pm

* Voor het sluiten van een convenant Klimaatbestendige gebiedsontwikkeling zullen er ook middelen uit de begroting van 2021 nodig zijn.

** Rijksbijdrage voor Resilience by Design is €150.000, financiële bijdrage van de waterschappen en provincie is daarnaast nog €35.000,-.

Doorkijk producten na 2020 (producten zijn afhankelijk van MRA agenda 2.0)

<i>Sluiten convenant Klimaatbestendige gebiedsontwikkeling</i>		Pm
<i>Verbinding leggen tussen initiatieven uit de MRA en landelijke uitvoeringsprogramma's.</i>	<i>Verkennen op mogelijkheid om uitvoeringsgelden van bestuursakkoord klimaatadaptatie te benutten voor de regio.</i>	Pm
<i>Beperken gevolgen door grondwateroverlast en –onderlast in stedelijk en landelijk gebied (2021);</i>	<i>Effecten van grondwateroverlast en onderlast in stedelijk en landelijk gebied in beeld gebracht. Te denken aan funderingsproblematiek in stedelijk gebied. Laatste kennis inzichtelijk op dit vlak (juridisch/financieringsmogelijkheden/technische oplossingen) en ontsloten. Inzichtelijk gemaakt waar kennishiaten liggen.</i>	Pm
<i>Ontwikkeling van kennis en communicatie instrumenten</i>	<i>Afhankelijk van de behoefte van de lokale overheden, bedrijfsleven en bewoners wordt dit verder vorm gegeven</i>	Pm

Aandachtspunten bij het werken aan een klimaatbestendige MRA

Eigenaarschap bij lokale overheden helpt om de ambities voor klimaatbestendige MRA te halen.

Communicatie richting bestuurders - managers en experts, helpt bij het meekoppelen van klimaatadaptatie met andere ontwikkelingsrichtingen.

Vertegenwoordiging vanuit deelregio's, waterschappen en provincies binnen de projectgroep.

De projectgroep MRA Klimaatbestendig wordt gebruikt als klankbord. Daarnaast zijn er voor de deelproducten verschillende projectgroepen. Het inzetten van programmamanagers vanuit de organisaties van de bestuurlijke trekkers van het programma voor het houden van overzicht blijft aan te bevelen. Daarnaast zijn er thematische trekkers nodig om invulling te geven aan de inhoudelijke actielijnen. Gemeente Haarlem en Waterschap AGV zorgen voor voldoende capaciteit voor coördinatie.

De woningbouwopgave moet niet afleiden van het belang van de andere ontwikkelrichtingen

Door de snelheid waarmee de invulling van de woningbouwlocaties moet plaatsvinden, is gekozen om prioriteit te geven aan de producten die hiermee van doen hebben. Aandachtspunt hierbij is om met een brede blik naar alle ontwikkelingsrichtingen en kansen in het gebied te blijven kijken.

Partijen hebben elkaar nodig om te komen tot eenduidig beleid voor klimaatbestendig handelen in 2020

Er zijn 4 waterschappen en Rijkswaterstaat, 32 gemeenten, 2 provincies, 1 vervoerregio, 5 veiligheidsregio's, 4 omgevingsdiensten met ieder een eigen beleid. Als hier geen overeenstemming in wordt bereikt dan vertraagt dit de uitwerking van klimaatbestendigheid voor de MRA. Dit kan leiden tot onduidelijkheden. Hier is in 2018 en 2019 een stap gemaakt, doorwerking naar eigen beleid is een aandachtspunt. Dit vraagt om communicatie richting partners en commitment van de partners aan de doelen die zijn afgesproken om in 2020 klimaatbestendig handelen te hebben vastgelegd in beleid.

Borgen van integraliteit

Constante afstemming met de andere ontwikkelrichtingen zowel binnen het Platform Ruimte als bij de Platforms Economie en Mobiliteit is van groot belang om de integraliteit te waarborgen.

De waterschappen zijn samenwerkingspartner voor klimaatadaptatie in de MRA

De waterschappen zijn geen deelnemer aan het MRA-convenant, maar wel een belangrijke partner en kennisdrager voor klimaatadaptatie. Vanuit die gedachte is AGV samen met gemeente Haarlem trekker van het programma MRA Klimaatbestendig maken. Klimaatadaptatie is voor een groot deel te vinden in de verbinding tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening. De samenwerking op lokaal niveau tussen gemeenten en waterschappen vindt vooral plaats in de samenwerkingsverbanden in de waterketen en de DPRA werkregio's. Het is een uitdaging om de ontwikkeling van kennis en praktische inzichten in alle samenwerkingsverbanden te laten landen.

Organisatie

